

Regionálne rozdiely v procese plodnosti na Slovensku: staré a nové súvislosti

Pavol Tišliar

*Katedra etnológie a muzeológie, Filozofická
fakulta, Univerzita Komenského*

Branislav Šprocha

*INFOSTAT – Výskumné demografické
centrum*

APVV-0199-12 „Historický atlas obyvateľstva Slovenska (18. – 1. pol. 20. storočia)“

Úvod

- K transformácii k reprodukčného správania nikdy nedochádza naraz v celej populácii .
- Vždy existovali a existujú určité subpopulácie, skupiny, oblasti, v ktorých sa nový reprodukčný model začína uplatňovať skôr.
- RWA model

- Existencia regionálnych rozdielov.

Ciele

- 1) Analyzovať a identifikovať regionálne disparity v realizovanej (kohortnej) plodnosti.
- 2) Poukázať na vnútorné podmienenosti týchto diferencií - najmä vzhľadom na štruktúru žien podľa parity.
- 3) Sledovať ich vývoj v čase.

Dáta a metódy

Digitalizované výsledky SĽ 1930 – Vydaté ženy podľa počtu narodených detí, vek žien, okresy

SĽDB 1991 – pramenná databáza - triedenie: počty žien podľa počtu narodených detí, vek, okres TP

SĽDB 2011 – pramenná databáza - triedenie: počty žien podľa počtu narodených detí, vek, okres TP

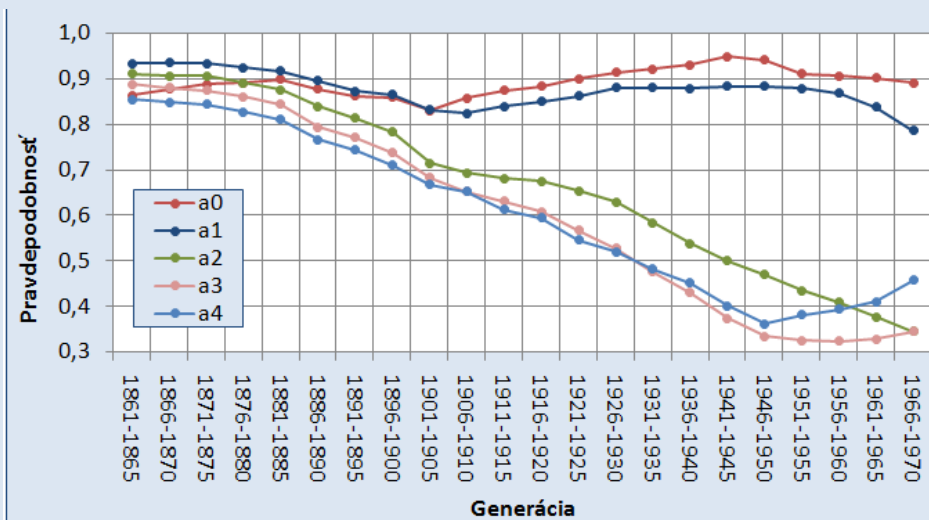
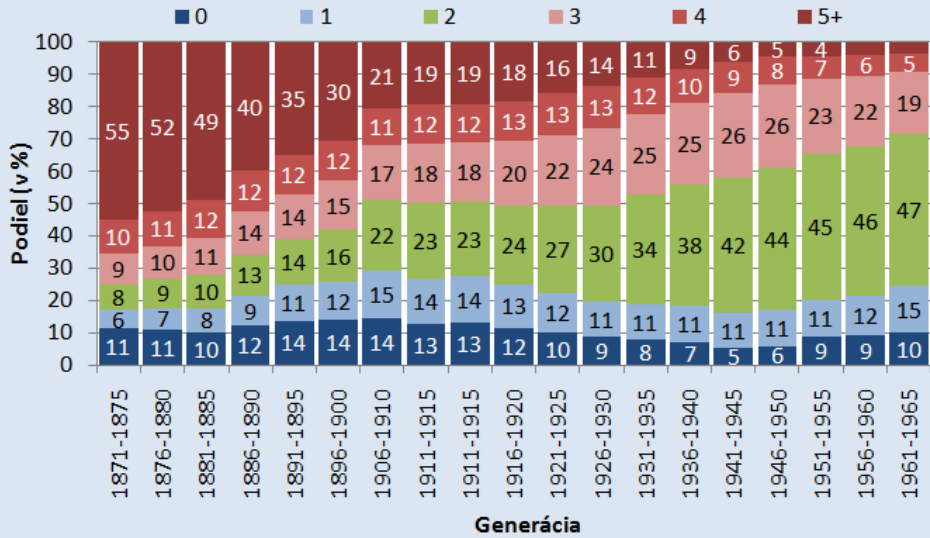
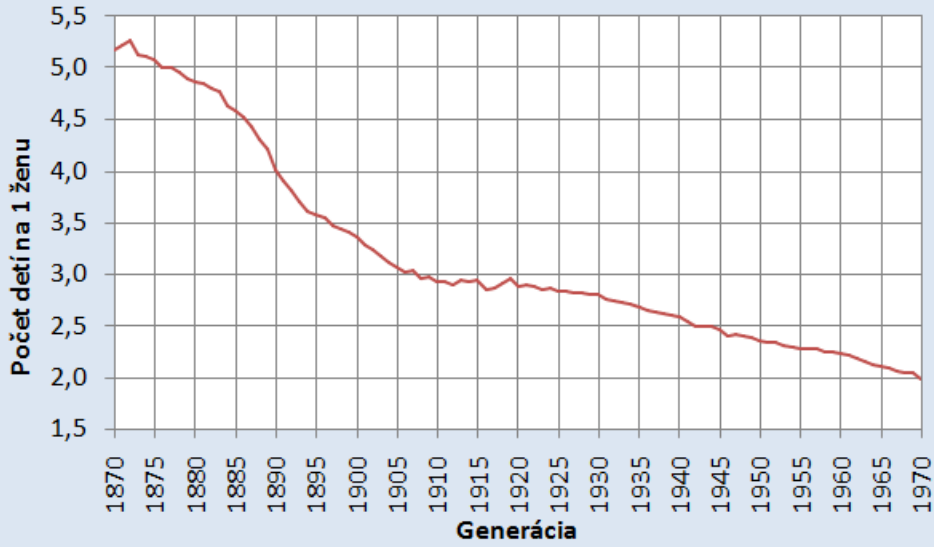
Ženy: vek 50+ (ukončená reprodukcia)

Výpočty:

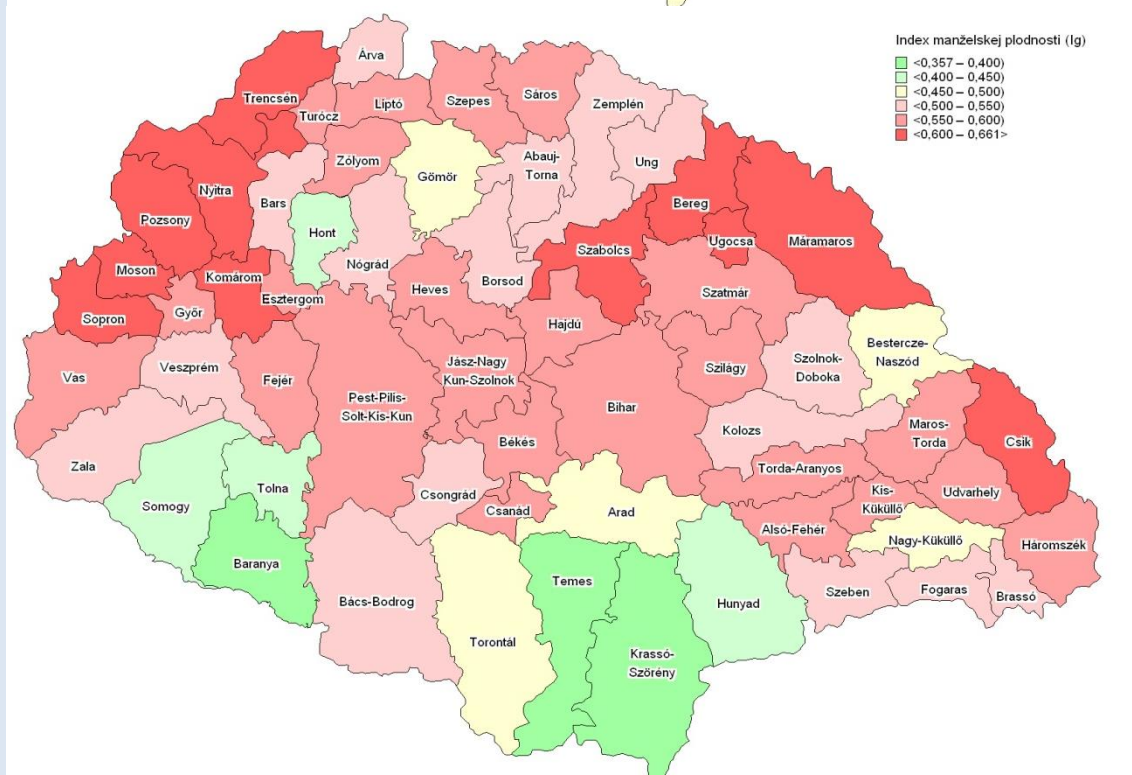
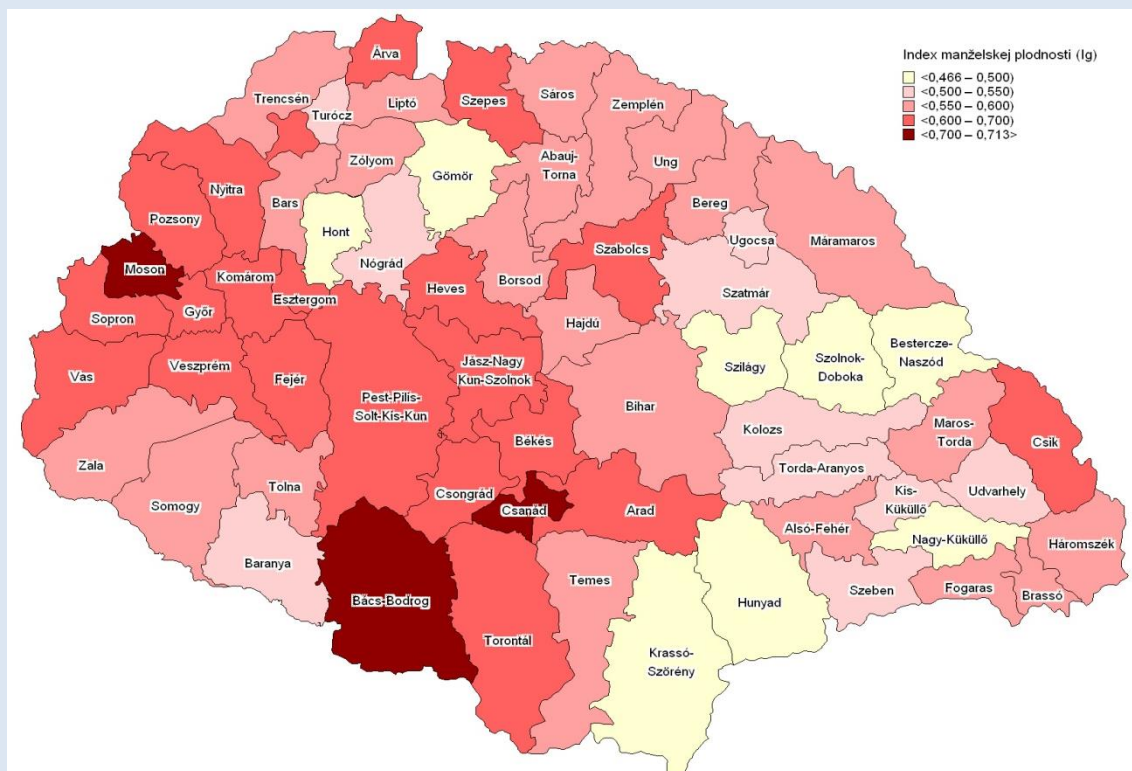
kohortná plodnosť (priemerný počet detí, ktorý sa **narodil** 1 žene)

štruktúra žien podľa počtu narodených detí (parity)

Vývoj kohortnej plodnosti, štruktúry žien podľa parity a PPR

Index manželskej plodnosti v župách Uhorska (1880, 1910)

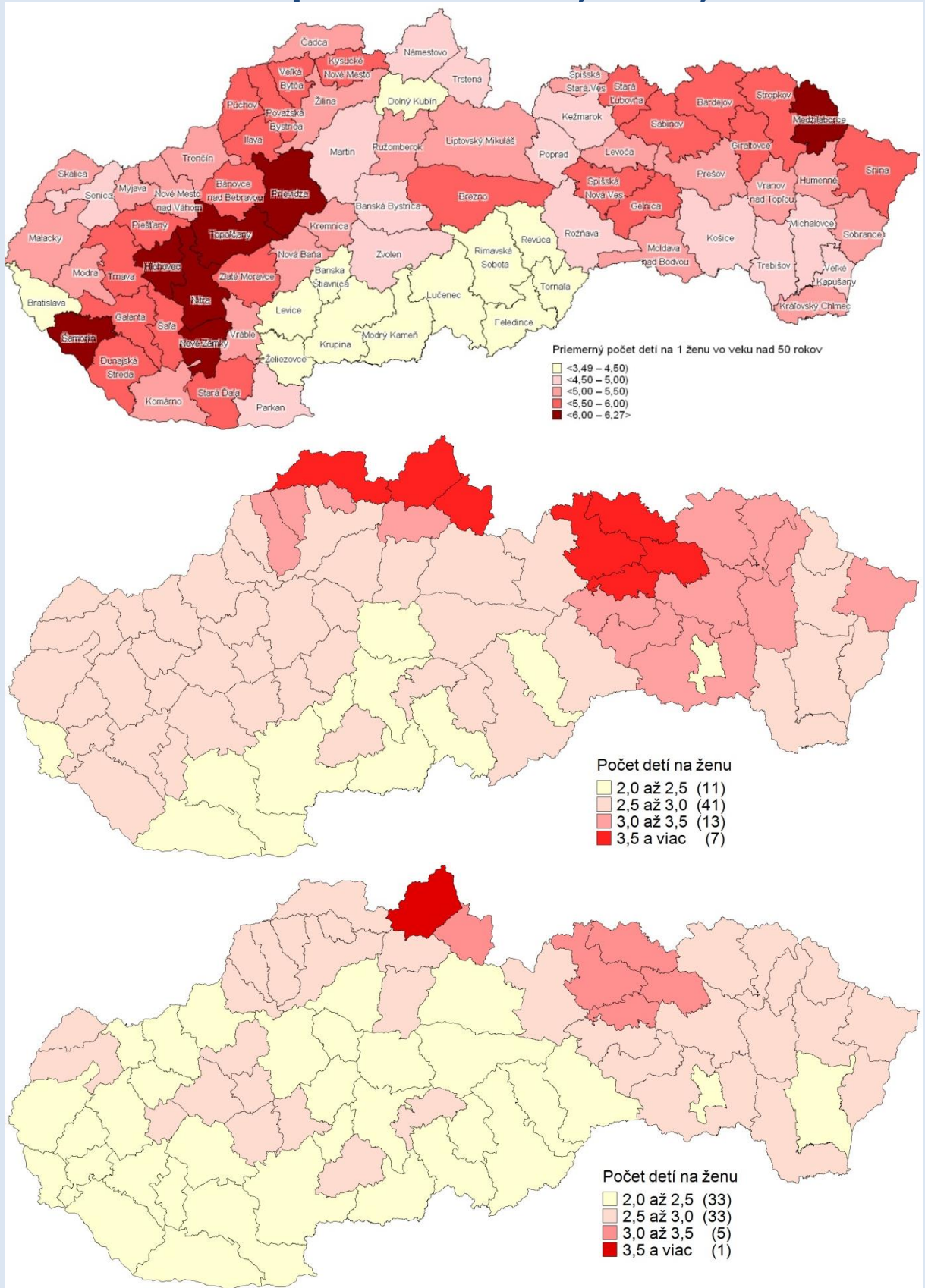

Obmedzovanie plodnosti pred 2. sv. vojnou

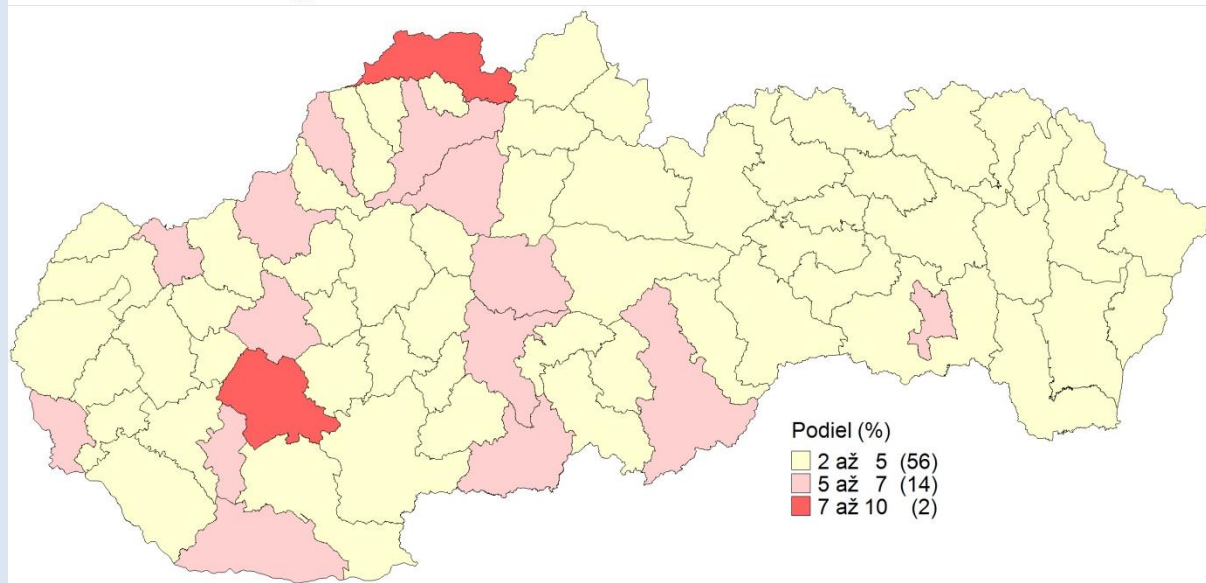
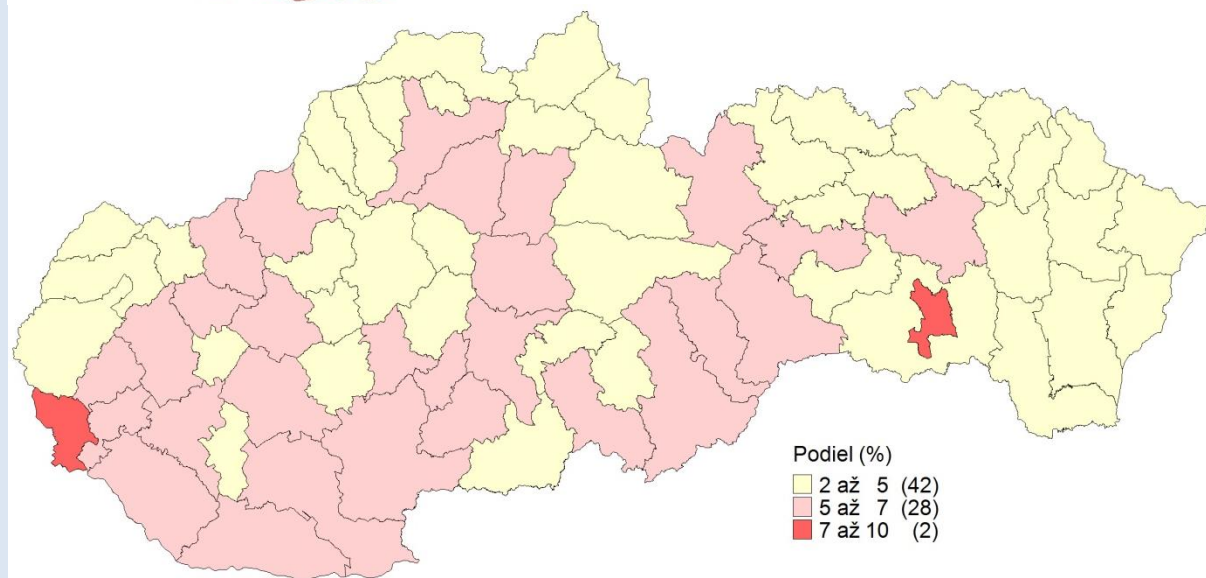
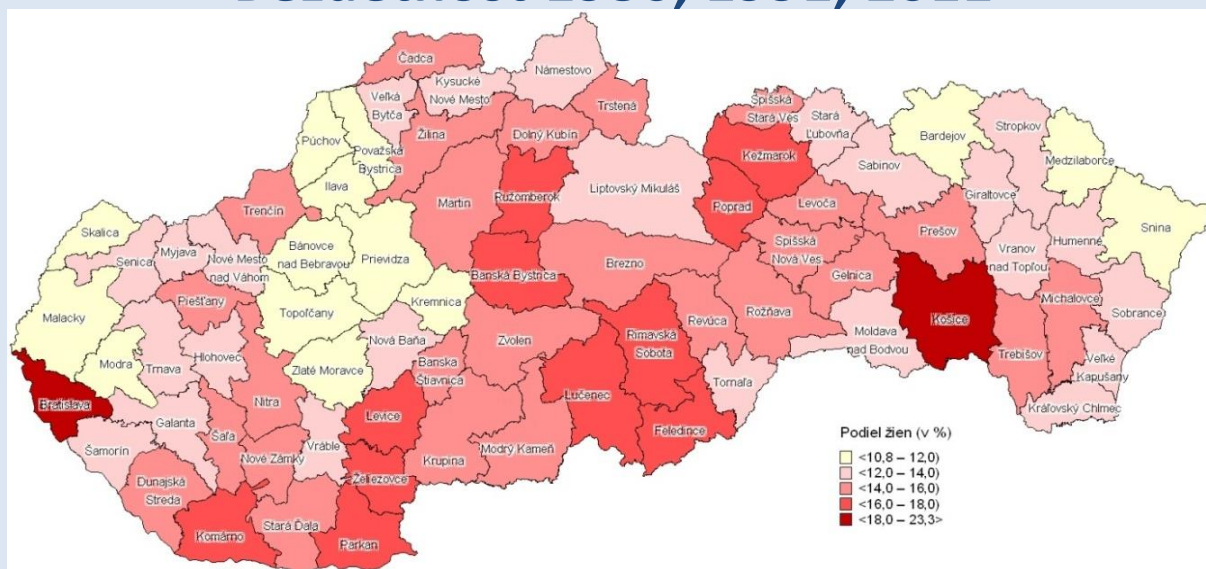
Južné oblasti Slovenska (etnologické výskumy):

- druhé dieťa smelo narodiť len v prípade, že prvé zomrelo / žena uzavrela ďalšie manželstvo.
- v prvých rokoch manželstva nebolo žiaduce mať dieťa.
- ak žena predsa len otehotnela – dieťa sa nesmelo narodiť.
- väčší počet detí – spoločenské odsúdenie ženy (aj zo strany vlastnej rodiny).
- snaha o zachovanie celistvosti pôdy – majetku.
- dávka racionality v evanjelických náboženstvách – systém jednodetnosti umožňoval jednoduchý spôsob dedenia majetku po smrti rodičov
- ukazuje sa, že vnútorný autoregulačný systém snažiaci sa vyrovnať populačný a ekonomický rast nebol len výsadou Z a S Európy

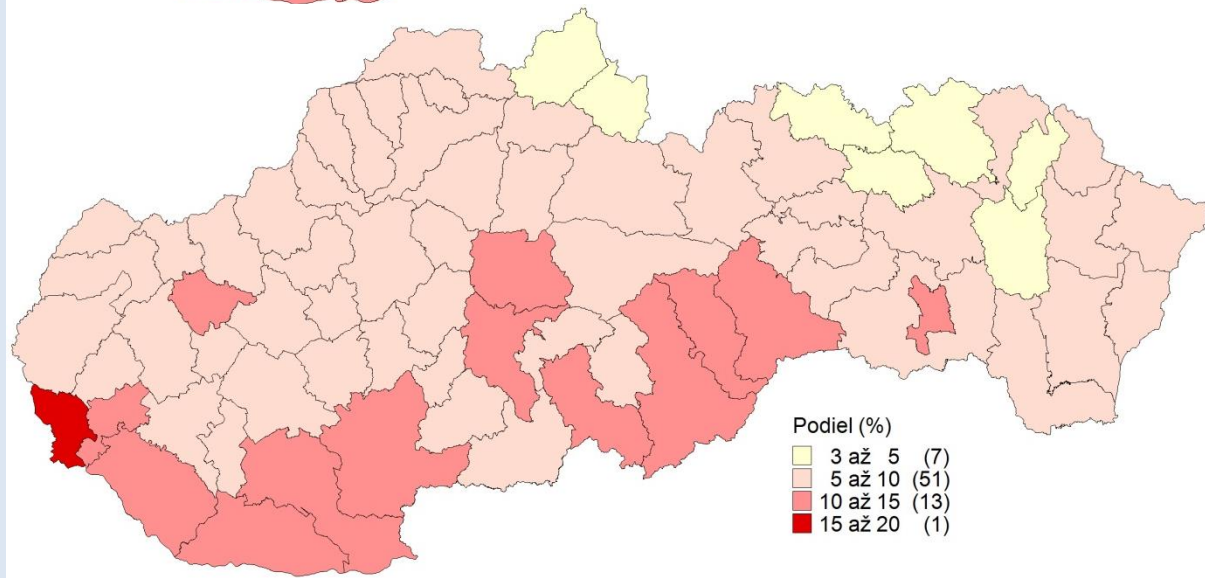
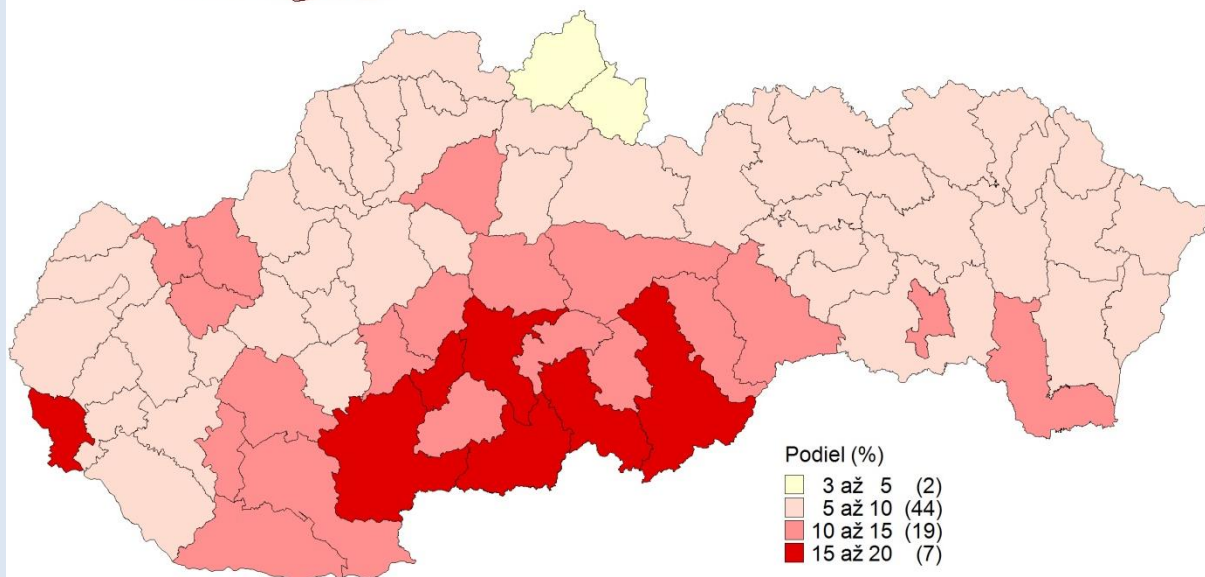
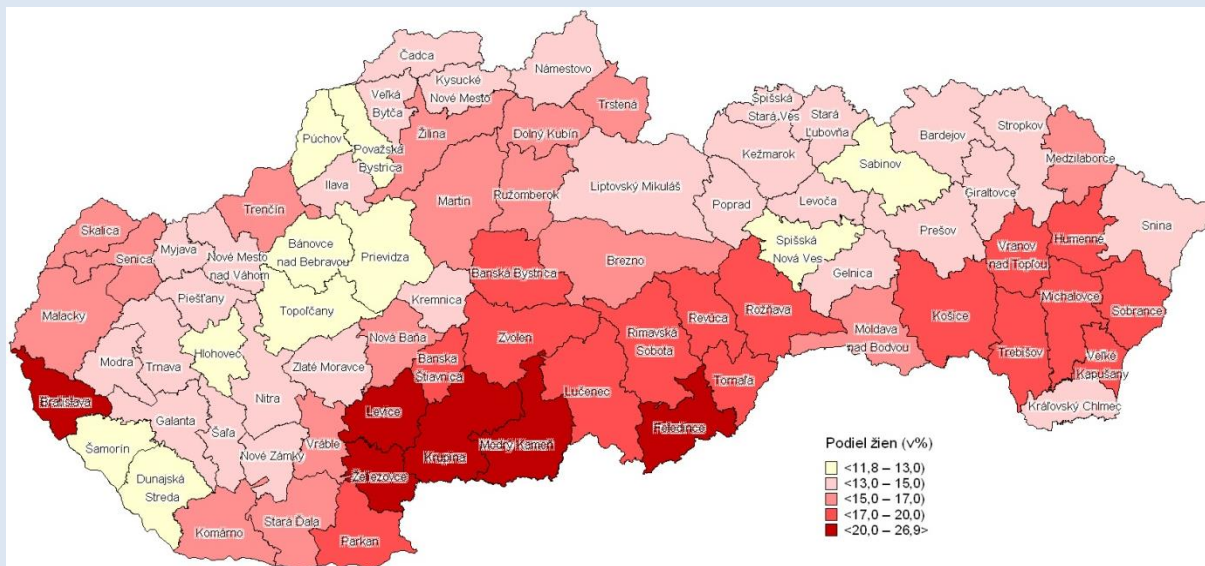
Konečná plodnosť 1930, 1991, 2011

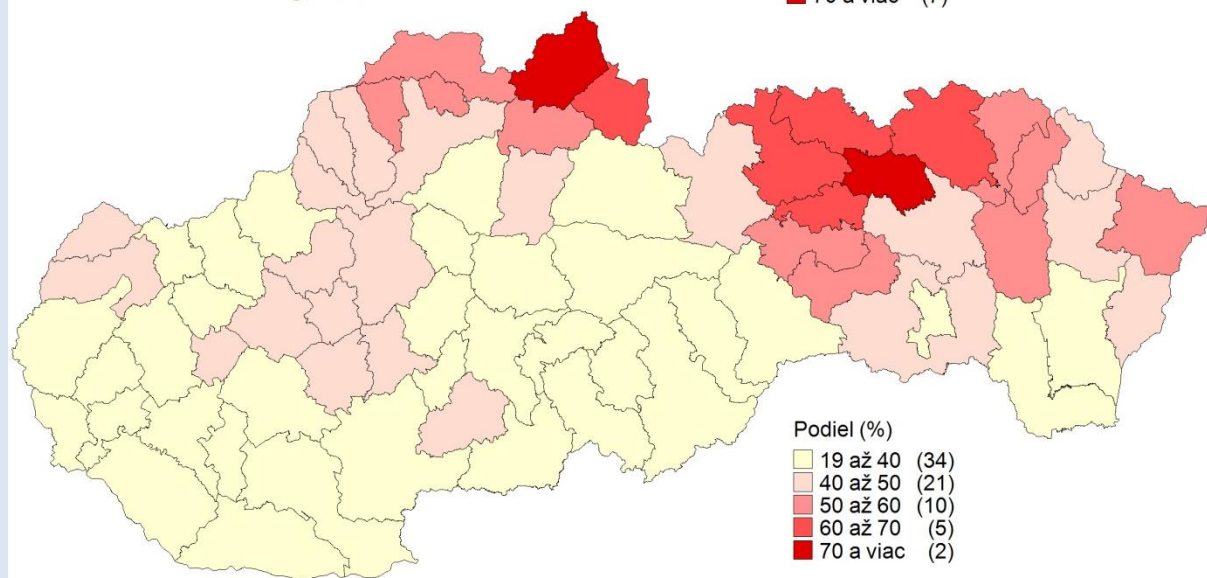
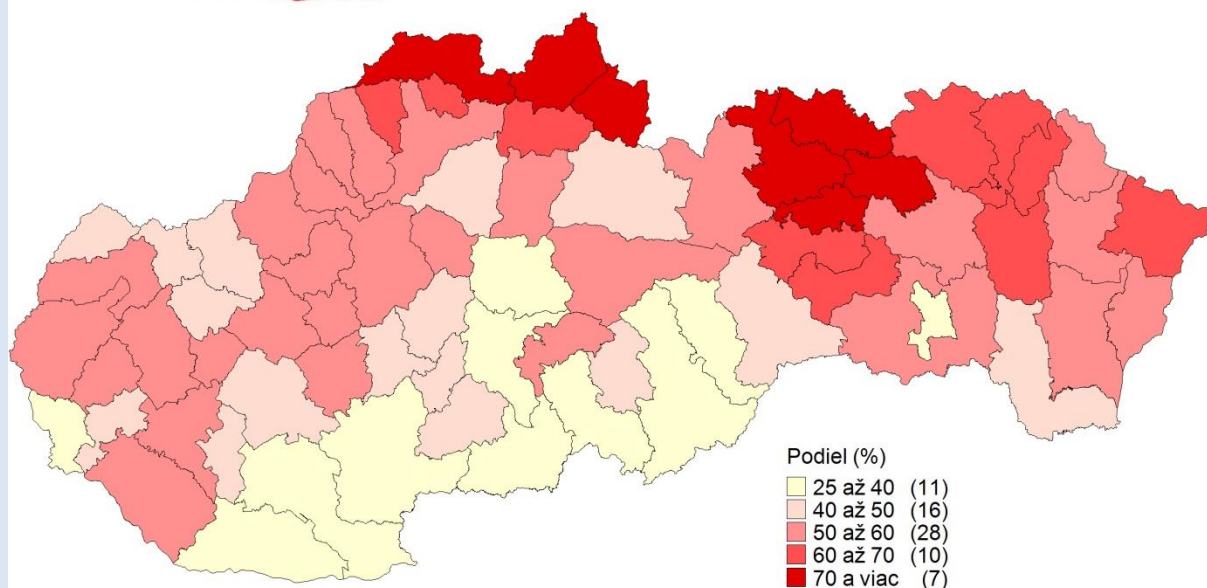
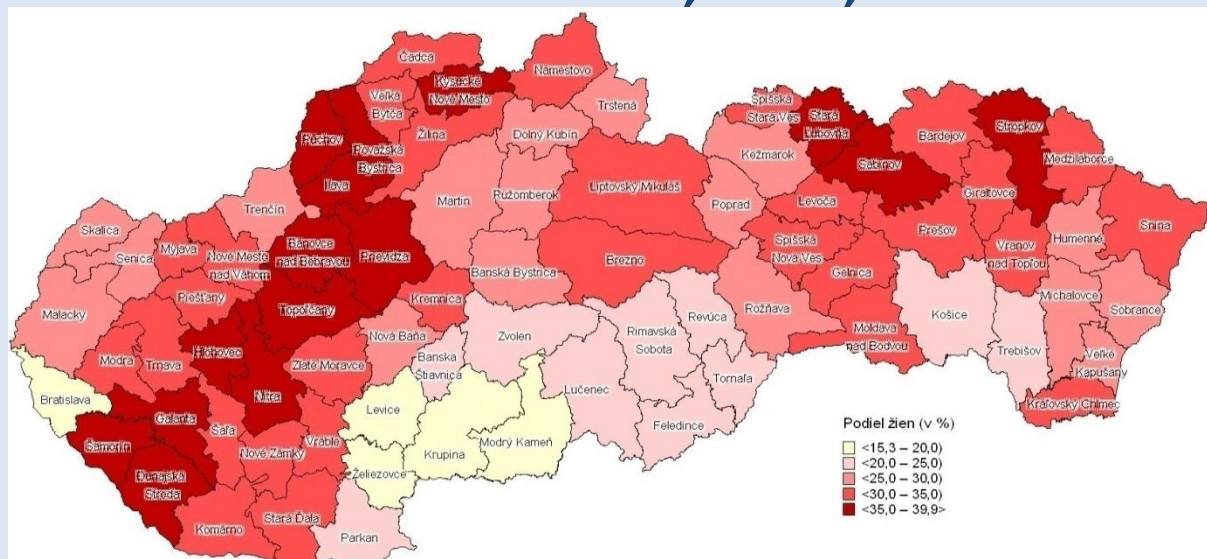
Bezdetnosť 1930, 1991, 2011

Jednodetnosť 1930, 1991, 2011

Viacdetnosť 1930, 1991, 2011

Závery

- Jednoznačný pokles konečnej plodnosti sa prejavil aj na regionálnej úrovni.
- Dlhodobo identifikujeme oblasti s výrazne vyššou plodnosťou, väčšími rodinami (najmä **S stredného a S východného Slovenska**).
- Juh stredného Slovenska - historicky jedinečný priestor - častejšia preferencia atypického modelu jednodetnej rodiny (platí to historicky i pre súčasnosť).
- Obraz sa môže meniť - vo väčšine okresoch Slovenska dôjde v najbližších rokoch k redukcii podielu žien s dvomi deťmi a nahrádzať ho bude práve model s jedným dieťaťom a čiastočne aj model, keď sa žena matkou nestane vôbec.